

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De cultivering van succes

Bol, T.

DOI

[10.5117/MEM2023.3.014.BOL](https://doi.org/10.5117/MEM2023.3.014.BOL)

Publication date

2023

Document Version

Final published version

Published in

Mens en Maatschappij

License

Article 25fa Dutch Copyright Act (<https://www.openaccess.nl/en/in-the-netherlands/you-share-we-take-care>)

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bol, T. (2023). De cultivering van succes. *Mens en Maatschappij*, 98(3), 309-312.
<https://doi.org/10.5117/MEM2023.3.014.BOL>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De cultivering van succes

Thijs Bol

Universiteit van Amsterdam

t.bol@uva.nl

Vorig jaar werd ik benaderd door Mens en Maatschappij om een bijdrage te schrijven in het kader van 100 jaar Sociologie in Nederland. De vraag was om een klassiek sociologisch werk te nemen en te kijken of deze de tands des tijds had doorstaan. Ik koos het boek dat het begin van de onderwijs-sociologie in Nederland markeerde: *Het Verborgen Talent*, van Frederik van Heek (1968). Zo kozen verschillende auteurs, zonder sturing, de voor hun belangrijkste werken. De uitkomst is bekend: Van Heek werd in de speciale uitgave van Mens en Maatschappij bijna alleen maar omgeven door andere witte mannen. Daarom wil ik in deze bijdrage stilstaan bij een meer recent, maar veel invloedrijker, werk in de onderwijssociologie: *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Lives* van Annette Lareau (2003).

Een tijdje geleden had ik met mijn oudste zoon, nu 9 jaar oud, een gesprek over wat hij wilde worden. Hij gaat bijna naar de bovenbouw op zijn basisschool, en de overgang naar de middelbare school komt—in ieder geval voor hem—dichterbij. We zaten aan onze eettafel, en na een wederom vruchteloze poging tot uitleg van wat een socioloog doet (en dat ik toch ook echt wel een soort van Freek Vonk ben), kwam zijn toekomst ter sprake. Hij weet het nog niet goed, maar op dit moment lijkt kok hem het leukst. Of games programmeren. Hij vroeg daarna óf hij dat wel kon worden, of dat hij dan in groep 8 bepaalde dingen moest halen. De spanning die de groep 8-ers hadden gevoeld bij het maken van de eindtoets een paar maanden geleden was ook overgewaaid naar zijn klas. Door deze vraag—*kan* ik dat wel worden?—ontvouwde ons gesprek zich tot een vrij eenzijdige uitleg over ons onderwijssysteem, dat er geselecteerd wordt, en dat je niet altijd alles kan worden wat je wilt.

Ongelijke opvoeding

Na dat gesprek moest ik denken *Unequal Childhoods*, waarin Lareau op een systematische manier de opvoedingsstijlen van ouders onderzoekt, en

meer specifiek in hoeverre die verschillen. Voor haar onderzoek baseert ze zich op langdurig veldwerk van gezinnen met kinderen rond 8 a 9 jaar, die in de *third grade* zitten. Een belangrijke hypothese van Lareau is dat er verschillen zijn op basis van sociaaleconomische en raciale achtergrond. Om die reden selecteert ze witte en zwarte kinderen uit drie verschillende sociale lagen: kinderen die opgroeien in armoede, kinderen uit de arbeidersklasse, en middenklasse kinderen. In totaal worden er 88 kinderen onderzocht, en worden ouders en docenten gesproken. Het boek zelf zoomt in op 12 gezinnen, die doormiddel van etnografische methoden in de diepte zijn onderzocht door Lareau zelf, maar vooral onderzoeksassistenten: master studenten en PhD-studenten die veel veldwerk op zich nemen. De uitgebreide dataverzameling rijkt tot ongelofelijk rijke gegevens: de meeste gezinnen worden meer dan 20 keer bezocht, en bij elk gezin wordt tenminste één keer geslapen.

Wat zijn de kernbevindingen van *Unequal Childhoods*? Het belangrijkste is dat Lareau een groot verschil vindt in opvoedstijlen. Ze maakt hier vooral een onderscheid tussen *concerted cultivation* en *natural growth*. Die eerste opvoedstijl wordt vooral gebezigd door de middenklasse. Zij proberen op een actieve manier de talenten van hun kinderen te stimuleren, motiveren hun kinderen om hun mening te uiten, en zijn in het algemeen zeer direct betrokken bij de planning van het leven van hun kinderen. Dit uit zich in grote dingen (bijvoorbeeld de planning van onderwijscarrières), maar juist ook in kleine, alledaagse zaken. In een hoofdstuk beschrijft Lareau de voor—veel ouders—bekende alledaagse strijd voor kinderen om hun spullen op orde te krijgen. Garrett, een van de kinderen die langdurig gevolgd wordt, moet snel zijn voetbalspullen bij elkaar zoeken: zijn vader komt net thuis uit werk en wil hem meteen wegbrengen, maar Garrett is nog niet klaar. Na een korte poging van de vader om Garrett te motiveren het zelf te pakken gooit hij het bijltje erbij neer en pakt de voetbalbroek zelf: ze moeten nu écht gaan, dus dan regelt hij het maar.

Deze opvoedstijl, zo beargumenteert Lareau, is compleet anders bij de arbeidersklasse en mensen die opgroeien in armoede. Het heersende principe van *natural growth* is dat kinderen zich op een natuurlijke manier ontwikkelen: ouders hoeven niet veel te interveniëren in het leven van hun nog jonge kinderen. De opvoedstijl binnenshuis is vrij directief: ouders geven instructies en kinderen luisteren—er is weinig ruimte voor onderhandeling. Maar buitenshuis, in de buurt, of op school, hebben kinderen juist veel meer autonomie dan kinderen die opgevoed worden volgens een principe van *concerted cultivation*. In tegenstelling tot ouders uit de middenklasse, zijn

ouders uit de arbeidersklassen veel minder bezig met hoe hun kinderen zich zo succesvol mogelijk door het leven kunnen navigeren.

De invloed van *Unequal Childhoods*

Op zich wisten we voor Lareau ook al dat opvoedstijlen verschillen tussen ouders, die bevinding is niet zo nieuw. Het knappe van het boek is dat ze laat zien hoe belangrijk opvoedstijl is als mechanisme om de relatie tussen sociaaleconomisch milieu en onderwijsuitkomsten te begrijpen. Het is niet alleen zo dat kinderen meer kansen krijgen als ze opgevoed worden volgens *concerted cultivation*, het is ook zo dat deze opvoedstijl op zichzelf hoger wordt geëvalueerd. Uit gesprekken met docenten van de bestudeerde kinderen blijkt duidelijk dat er vanuit school een actieve betrokkenheid van ouders wordt verwacht, en dat dit ook doorwerkt in hoe docenten de kinderen zien. Juist kinderen wiens ouders als helikopters boven hen zweven worden hoger ingeschat door docenten.

Het boek is invloedrijk geweest in de stratificatiesociologie, maar eigenlijk in de sociologie als geheel. Verschillende belangrijke recente studies zijn gebaseerd op de ideeën van Lareau. Calarco (2011, 2018) laat bijvoorbeeld zien dat Amerikaanse kinderen uit de middenklasse vaker om hulp vragen in het klaslokaal, of de leraar interrumperen als ze iets niet begrijpen. Daardoor krijgen ze meer aandacht—en dus meer potentiële tijd om te leren, maar signaleren ze ook interesse aan de docent. *Unequal Childhoods* is de kurk waarop deze studie drijft: kinderen uit de middenklasse worden opgevoed met het idee dat ze mogen interrumperen, dat hun mening ertoe doet, en dat leidt tot voordelen in ons onderwijs. Dit is één voorbeeld, maar het boek van Lareau heeft grote invloed gehad, en die invloed snijdt dwars door epistemologische en disciplinaire grenzen heen. Er zijn de afgelopen decennia maar weinig boeken geschreven waarover we dat kunnen stellen.

Natuurlijk is er ook kritiek op *Unequal Childhoods*. Lareau is vrij stellig in haar bevinding dat vooral sociaal milieu een rol speelt—raciale verschillen zijn veel kleiner. Een kritiekpunt was dat ze de rol van ras onderschatte. In een herziene versie van het boek reflecteert Lareau hier op (2011), en geeft ze aan dat de rol van raciale afkomst er wel was; maar vooral een stuk kleiner dan ze vooraf had verwacht. Andere onderzoekers bekritiseerden het boek voor de afwezigheid van een intersectioneel perspectief (Choo en Ferree 2010:140). Lareau neemt verschillende kenmerken (klasse, raciale afkomst, gender) mee in haar analyse, maar juist het maken van een competitie

tussen verschillende factoren (welke is het belangrijkste?) belemmert een intersectioneel perspectief.

Ondanks deze terechte kritiekpunten is het onderzoek van Lareau niet meer weg te denken als een van de meest invloedrijke werken in de onderwijssociologie en het onderzoek naar sociale stratificatie en ongelijkheid. Het boek heeft op mij niet alleen invloed gehad als socioloog, maar ook als ouder. Ben ik te veel een helikopter vader? Moet ik stoppen met het klaarleggen van de tandenborstel als we bijna naar school moeten, of stoppen met het onderhandelen over alles? Het ingewikkelde is dat Lareau hier geen antwoord op geeft—er is niet per sé goed of fout. Het is alleen zo dat een van de twee meer voordelen geeft. En bovendien, zelfs als ik het anders zou willen is dat niet zo makkelijk. Het is niet zo dat je als ouder zomaar een opvoedstijl uitkiest als een zak chips in de supermarkt—ook wij zijn gesocialiseerd en reproduceren veelal de manieren waarop we zelf opgevoed zijn. Misschien is dat voor mij juist ook de kracht van het boek: het geeft geen grootse oplossingen, maar biedt juist aanknopingspunten en inspiratie voor vervolgonderzoek, om zo het ontstaan van ongelijkheid beter te begrijpen.

Referenties

- Calarco, J.M. (2011). “I Need Help!” Social Class and Children’s Help-Seeking in Elementary School’. *American Sociological Review*, 76(6), 862-82.
- Calarco, J.M. (2018). *Negotiating opportunities: How the middle class secures advantages in school*. Oxford University Press.
- Choo, H. Y. en Ferree, M.M. (2010). Practicing intersectionality in sociological research: A critical analysis of inclusions, interactions, and institutions in the study of inequalities. *Sociological theory*, 28(2), 129-49.
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. 2nd Edition. University of California Press.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. Berkeley: University of California Press.

Over de auteur

Thijs Bol is hoogleraar Sociologie van de Universiteit van Amsterdam en vicevoorzitter van De Jonge Akademie. Hij doet onderzoek naar ongelijkheid in het onderwijs, de arbeidsmarkt en de wetenschap.